

Διάλογος

Ορισμός

Διάλογος είναι μια μορφή επικοινωνίας ανάμεσα σε δύο ή περισσότερους ανθρώπους για την ανταλλαγή απόψεων σχετικά με ένα συγκεκριμένο θέμα, για την εύρεση της αλήθειας, την επίτευξη μιας συμφωνίας ή την επίλυση διαφορών.

Μορφές Διαλόγου

- Εσωτερικός (προσωπικός): ο ενδιάθετος λόγος, ο διάλογος με τον εαυτό μας που οδηγεί στην ενδοσκόπηση, την αυτοκριτική, την αυτογνωσία και τον αυτοέλεγχο.
- Εξωτερικός (διαπροσωπικός): ο καθημερινός διάλογος ανάμεσα σε δύο ή περισσότερους ανθρώπους με συγκεκριμένο αντικείμενο. Το θέμα του μπορεί να είναι οποιοδήποτε: πολιτικό, αθλητικό, επικαιρικό, επιστημονικό, κοινωνικό, φιλοσοφικό, επαγγελματικό, εθνικό, πανανθρώπινο κ.ά.

Προϋποθέσεις Εποικοδομητικού Διαλόγου

- Ο διάλογος ευδοκμεί σε δημοκρατικό περιβάλλον, καθώς απαιτείται η απρόσκοπτη κοινοποίηση των σκέψεων.
- Σεβασμός και ανεκτικότητα στις απόψεις του συνομιλητή, ακόμα και σε περίπτωση διαφωνίας. Για τη διαλογική επικοινωνία χρειάζεται η ύπαρξη αντιλογίας. Σε διαφορετική περίπτωση, η συνομιλία καταντά μονόλογος. Η διαφωνία καθίσταται το «οξυγόνο» του διαλόγου.
- Μετριοπάθεια, διαλλακτικότητα και μη διεκδίκηση του αλάθητου. Δεν είναι κανείς παντογνώστης και τίποτα αναμφισβήτητο.
- Αποδέσμευση από προκαταλήψεις, δογματικές αντιλήψεις και φανατισμό.
- Διαλέγονται επιτυχέστερα οι συνομιλητές που βρίσκονται σε παρόμοιο πνευματικό επίπεδο.
- Η αυτοκυριαρχία, η απουσία εριστικού πνεύματος και η ψυχική ηρεμία των διαλεγόμενων αποτελούν βασικά προαπαιτούμενα μιας ομαλής συζήτησης. Ο εκνευρισμός και η ένταση δηλώνουν προσπάθεια επιβολής, όχι αναζήτησης της αλήθειας. Να αφήνουμε τον συνομιλητή μας να εκφράσει ολοκληρωμένα τις σκέψεις του και ύστερα να απαντούμε.
 - Η διατύπωση των απόψεων πρέπει να είναι σαφής.
 - Επιβάλλεται να δίνονται ακριβείς πληροφορίες και σχετικές με το θέμα. Οι συνεχείς παρεκβάσεις και οι αλλεπάλληλες μεταπηδήσεις από το ένα θέμα στο άλλο προκαλούν σύγχυση και καθιστούν το διάλογο ατελέσφορο.
 - Η καλή γνώση του θέματος και η σφαιρική προσέγγισή του.
 - Η ειλικρίνεια, η ρεαλιστική επιχειρηματολογία και η εντιμότητα.

Παράγοντες Εκφυλισμού Διαλόγου

- Η προσπάθεια επιβολής της προσωπικής άποψης απομακρύνει από το ειδοποιό χαρακτηριστικό του διαλόγου, την εύρεση της αλήθειας.

- «Ο φρόνιμος άνθρωπος διαλέγεται, όχι για να σώσει τις ιδέες του, αλλά για να σώσει την αλήθεια» (Ε. Παπανούτσος).
 - Ο φανατισμός, ο δογματισμός, η έλλειψη νηφαλιότητας, η εμμονή στην υπερίσχυση των προσωπικών απόψεων.
 - Η μοναξιά, η εσωστρέφεια και ο αγχώδης ρυθμός της αστικής ζωής αντιστρατεύονται την επικοινωνία, επομένως και το διάλογο.
 - Η δασκαλοκεντρική εκπαίδευση και ο γενικότερος τρόπος αγωγής δεν καλλιεργούν το διάλογο.
 - Ο αμείλικτος ανταγωνισμός σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο αποδυναμώνει κάθε προσπάθεια διαλεκτικής προσέγγισης.
 - Η χρήση στρατιωτικής και οικονομικής δύναμης αντί του διπλωματικού διαλόγου σε διεθνείς και διακρατικές σχέσεις.

Σημασία Διαλόγου

1. Για το άτομο

Πνευματικός τομέας:

- Η διαλογική αναζήτηση της αλήθειας με τη συνακόλουθη επιχειρηματολογία αφυπνίζει τις πνευματικές δυνάμεις, οξύνει τις νοητικές ικανότητες και την κριτική αντίληψη.
- Οδηγεί στην ενατένιση της αλήθειας και στην απόκτηση της αυτογνωσίας μέσω της ενδοσκόπησης.
- Δίνει τη δυνατότητα στο σκεπτόμενο άνθρωπο να διαμορφώσει τη δική του απροκατάληπτη και ελεύθερη γνώμη.

Κοινωνικός τομέας:

- Με το διάλογο επιλύονται διαφορές και εξασφαλίζεται η ειρηνική συνύπαρξη των ανθρώπων.
- Κοινωνικοποιείται το άτομο με την ενεργό συμμετοχή του στα κοινά, την αναγνώριση των κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων και την ανάπτυξη δεσμών πραγματικής φιλίας μέσω της διαλεκτικής επικοινωνίας.

Ηθικός τομέας:

- Καλλιεργεί τις ηθικές αρετές, καθώς το άτομο αντιλαμβάνεται τις αδυναμίες του και επιδιώκει τη βελτίωσή του.
- Με την αναζήτηση της αλήθειας και το σχηματισμό προσωπικών απόψεων, ο άνθρωπος διαμορφώνει την προσωπικότητά του.

Πολιτικός τομέας:

- Πολιτικοποιεί το άτομο με τη δυνατότητα της ελεύθερης διατύπωσης των απόψεών του και την άσκηση κριτικής στην εξουσία.
- Με τις θέσεις και τις αντιθέσεις του διαλόγου αναλύονται τα διάφορα ζητήματα και λαμβάνονται ορθότερες πολιτικές αποφάσεις.
- Ο διάλογος ενισχύει την πολυφωνία και την ελευθεροστομία. Έτσι, υποστηρίζει το ιδανικό της δημοκρατίας.

Ψυχολογικός τομέας:

- Η επικοινωνία απαλλάσσει από τη μοναξιά και την εσωστρέφεια, τονώνει την αισιοδοξία και την αυτοπεποίθηση.

- Με τη λογική προσέγγιση των πραγμάτων, ο διάλογος περιστέλλει τον υπερβολικό και αρνητικό συναισθηματισμό. Με την πειστική επιχειρηματολογία μειώνονται τα φαινόμενα βίας και εγκληματικότητας.

Οικονομικός τομέας:

- Η επαγγελματική επιτυχία στηρίζεται στο διάλογο με τη μορφή της συνεργασίας.

2. Για την κοινωνία

Στον κοινωνικό τομέα:

- Διασφαλίζεται η κοινωνική γαλήνη με την ειρηνική διευθέτηση των διαφορών ανάμεσα στις κοινωνικές ομάδες.
- Παραμερίζει τη μισαλλοδοξία και το φανατισμό και ενισχύει τη συλλογικότητα, τον αλληλοσεβασμό και την αλληλεγγύη.
- Αναπτύσσονται ορθές διαπροσωπικές σχέσεις, στηριγμένες στην ειλικρίνεια και την εντιμότητα.

Στον οικονομικό τομέα:

- Παρατηρείται συνεχής οικονομική ανάπτυξη ως αποτέλεσμα της δημιουργικής συνεργασίας του κοινωνικού συνόλου.

Στον πολιτικό τομέα:

- Πραγματώνεται η δημοκρατία, αφού ο διάλογος με τον πλουραλισμό των απόψεων και τη συνδιαλλαγή αποτελεί την πεμπτούσια του πολιτεύματος. Με την κριτική ελέγχεται κάθε είδους αυθαιρεσία, κατοχυρώνονται τα ανθρώπινα δικαιώματα, απονέμεται κοινωνική δικαιοσύνη και επικρατεί αξιοκρατία.
- Στο διεθνή χώρο, μέσω του διαλόγου επιτυγχάνεται η παγίωση της παγκόσμιας ειρήνης, η επίλυση πανανθρώπινων διαφορών και η σύσφιξη των διεθνών σχέσεων.

Στον πνευματικό τομέα:

- Αναπτύσσονται οι επιστήμες, τα γράμματα και οι τέχνες με τη συνεργασία και την ανταλλαγή απόψεων. Η διαλεκτική είναι η εγκυρότερη φιλοσοφική και επιστημονική μέθοδος για την εύρεση της αλήθειας.
- Ο διάλογος, όπως θεμελιώθηκε από τον Σωκράτη, συνεχίζει να αποτελεί την πιο αποτελεσματική διδακτική μέθοδο, γιατί οδηγεί στην καλύτερη αφομοίωση των θεμάτων που συζητούνται, επιτρέπει την κατάθεση των προσωπικών απόψεων και καλλιεργεί το αίσθημα ευθύνης.
- Διευκολύνει τις πολιτιστικές ανταλλαγές.
- Συμβάλλει στη συνεργασία της διεθνούς επιστημονικής κοινότητας.

Στον εθνικό τομέα:

- Αποβάλλονται οι ακραίες εθνικιστικές αντιλήψεις με την ισότιμη και δημοκρατική συνεργασία των λαών για την αντιμετώπιση κοινών παγκόσμιων προβλημάτων.

Η απουσία διαλόγου

- Οδηγεί στην αδράνεια, την παθητικότητα και την πνευματική νωθρότητα.
- Νεκρώνει τη σκέψη, την κριτική ικανότητα, τον προβληματισμό και οδηγεί στην αδιαφορία και τη μαζοποίηση.

- Καλλιεργεί την καχυποψία, την αυθαιρεσία, την ανωριμότητα, το δογματισμό, το μονόλογο.